

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลา อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย
 - 1.1 แนวคิดและความหมาย
 - 1.2 ประเภทของขยะมูลฝอยและแหล่งกำเนิด
2. แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 3.2 ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม
 - 3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม
 - 3.4 การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
 - 4.1 ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติ
 - 4.2 ลักษณะที่สำคัญของทัศนคติ
 - 4.3 องค์ประกอบของทัศนคติ
 - 4.4 ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือน
5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

1.1 แนวคิดและความหมาย

สำนักรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร (2535) ได้กล่าวถึงมูลฝอยว่าเป็นตัวการสำคัญรองลงมาจากน้ำเสียที่ทำให้เกิดมลพิษ (Pollution) ต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถพบเห็นโดยทั่วไปว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต่างๆ ยังไม่เหมาะสม จากอดีตจนถึงปัจจุบันมูลฝอยยังเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความสกปรกและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองทำให้เกิดมลพิษต่อดิน แหล่งน้ำและอากาศ ซึ่งนับวันจะเพิ่มปัญหามากขึ้นหากไม่เร่งรีบแก้ไข

มูลฝอยหรือขยะ ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 ได้ให้ความหมายว่า มูลฝอยหมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถ้ำมูลสัตว์และซากสัตว์ รวมตลอดถึงวัตถุอื่นซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่นๆ

พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้คำจำกัดความคำว่ามูลฝอยว่า หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เราไม่ต้องการ ทั้งที่เป็นของแข็งหรืออ่อน มีความชื้น ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร

ถุงพลาสติก ภาชนะกล่องใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงวัตถุอื่น สิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดได้จากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ระบุว่าขยะมูลฝอยเป็นส่วนหนึ่งของคำว่า ของเสีย ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งภาคตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้นที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลวหรือก๊าซ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้คำจำกัดความของขยะมูลฝอยว่า หมายถึง เศษของเหลือใช้จากขบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ ขยะอาจมีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งที่ก่อให้เกิด เช่น ขยะจากบ้านเรือนที่พักอาศัยมีลักษณะเป็นเศษอาหาร เศษผ้าและเศษของที่ไม่ใช้แล้ว เป็นต้น

ดังนั้นในที่นี้จึงสามารถสรุปได้ว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ส่วนใหญ่อยู่ในสถานะของแข็ง อาจเนาเปื้อนหรือไม่ก็ตาม รวมตลอดถึงแก้ว ซากสัตว์ วัสดุสัตว์ ฝุ่นละอองและโรงงานอุตสาหกรรม ยกเว้นอุจจาระและปัสสาวะของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิภูล

1.2 ประเภทของขยะมูลฝอยและแหล่งกำเนิด

สมทิพย์ ด่านธีรวิชัย (2541) ระบุว่า การจำแนกประเภทขยะมูลฝอย สามารถจำแนกได้หลากหลายขึ้นอยู่กับการใช้เกณฑ์ใดในการจำแนก เกณฑ์ในการใช้จำแนกประเภทมูลฝอย ได้แก่ การพิจารณาจากแหล่งกำเนิด องค์ประกอบของขยะมูลฝอย หรือคุณสมบัติของขยะมูลฝอย เป็นต้น ตัวอย่างการจัดประเภทของขยะมูลฝอย จัดแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มูลฝอยทั่วไปและขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย จัดแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ขยะมูลฝอยทั่วไป ขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย และแก้ว จัดแบ่งเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่เนาเปื้อนได้ง่าย ซากยานพาหนะขยะมูลฝอยที่เนาเปื้อนได้ยาก ขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม ขี้เถ้า ขยะมูลฝอยจากการก่อสร้าง ขยะมูลฝอยจากถนน ตะกอนจากน้ำโสโครก ซากสัตว์และขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย

สมนึก ชัชวาลย์ (2543) ระบุถึงการแยกประเภทของขยะว่า มีการแยกประเภทขยะมูลฝอยออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ขยะมูลฝอยเปียก ได้แก่ เศษอาหาร เศษพืชผัก เศษผลไม้ อินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้ง่าย มีความชื้นสูง และส่งกลิ่นเหม็นได้เร็ว ต้องเร่งเก็บขนและกำจัด

2. ขยะมูลฝอยแห้ง ได้แก่ เศษอาหาร เศษผ้า แก้ว โลหะ ไม้ยาง และพลาสติก ฯลฯ ขยะมูลฝอยนี้ มีทั้งกำจัดได้โดยการเผาและที่เผาไม่ได้ ส่วนหนึ่งเป็นมูลฝอยที่สามารถคัดเลือกวัสดุที่ยังมีประโยชน์กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อีก โดยคัดเลือกขยะมูลฝอยก่อนที่จะทิ้งเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องทำลายและจะมีคุณประโยชน์นานาประการ

3. ขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตราย ได้แก่ สิ่งปฏิภูลและของเสียอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นพิษมีฤทธิ์ในการกัดกร่อน และระเบิดได้ง่าย ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีพิเศษกว่าปกติในการจัดการเนื่องจากเป็นวัสดุที่มีอันตรายโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เช่น สารฆ่าแมลง ถ่ายไฟฉายแบตเตอรี่รถยนต์ ฯลฯ ขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายเหล่านี้ บางชนิดต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะมีลักษณะเป็น “ขยะมูลฝอยติดเชื้อ” ที่มีอันตรายสูงเนื่องจากขยะมูลฝอยมีประเภทแตกต่างกันดังนั้น การจำกัดหรือทำงานขยะมูลฝอย จึงต้องมีกรรมวิธีที่แตกต่างกันไป สอดคล้องกับลักษณะของขยะมูลฝอยนั้นๆ ดังตารางที่ 2.1

แหล่งกำเนิด	ลักษณะกิจกรรม	ลักษณะขยะมูลฝอย
ที่พักอาศัย	บ้านเดี่ยว ตึกแถว อพาร์ทเมนต์ อาคารชุด ฯลฯ	เศษอาหาร กระดาษ พลาสติก เศษผ้า
ธุรกิจร้านค้า	ร้านค้า ภัตตาคาร ตลาด สำนักงาน โรงแรม ฯลฯ	กระดาษ เศษอาหาร กล่อง พลาสติก ไม้ กระบอง
สถานที่ราชการ	โรงเรียน มหาวิทยาลัย เรือนจำโรงพยาบาล หน่วยงานราชการต่างๆ ฯลฯ	กระดาษ เศษอาหาร กล่อง พลาสติก ไม้ กระบอง
สถานที่ก่อสร้าง	สถานที่ที่กำลังมีการก่อสร้างหรือรื้อถอน มีการ ซ่อมแซม ฯลฯ	เศษไม้ เศษเหล็ก เศษหิน คอนกรีต ฝุ่นดิน ฯลฯ
ที่ตั้งระบบ สาธารณูปโภค	โรงผลิต โรงบำบัด เตเผาขยะ ฯลฯ	กากตะกอนจากระบบ ชี้อัด จากการเผา ฯลฯ
สถานที่ สาธารณะ	ถนน ที่จอดรถ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ ชายหาด สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ	เศษกระดาษ พลาสติก ฝุ่น กระบอง เศษใบไม้ กิ่งไม้ ดิน
อุตสาหกรรม	โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ โรงไฟฟ้า ฯลฯ	ของเสียจากกระบวนการผลิต เศษโลหะ ของเสียอันตราย
เกษตรกรรม	ไร่นา สวน ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ	เศษผลผลิต เช่น ฟางข้าว เปลือกข้าวโพด เศษอ้อย ภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 2.1 แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยและลักษณะขยะมูลฝอย

ที่มา: นิตยา สุวรรณศรีและคณะ (2551)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ปรีดา แย้มเจริญวงศ์ (2531) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไว้ว่าการดำเนินการจัดการมูลฝอยที่ดีจะต้องใช้วิธีการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล โดยไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม เช่น พื้นดิน แหล่งน้ำและอากาศ เป็นต้น โดยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ชนิด ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอย ที่เกิดขึ้นตามประเภทของกิจกรรมและแหล่งกำเนิด
2. ค่าใช้จ่ายและการลงทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการในการกำจัด
3. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ที่ได้รับผลจากการเกิดมลพิษ อาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์
4. การนำเอาทรัพยากรบางส่วนจากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ
5. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุพิน ระพิพันธุ์ (2544) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย คือหลักการในการดำเนินการเกี่ยวข้องกับการควบคุม การทิ้ง การเก็บชั่วคราว การรวบรวม การขนถ่ายและการขนส่ง การแปลงรูปและการกำจัดขยะมูลฝอย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดในทางสุขอนามัย ความ

สวยงาม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและที่สำคัญที่สุด คือ การยอมรับของสังคมใน การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยปัจจัยในหลายด้านประกอบกัน ได้แก่ การบริการการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ประสพการณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละประเภท โดยวิธีการจัดการจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมที่มีในทุกแห่งทุกมุมกิจกรรมทั้งหลายในการจัดการขยะมูลฝอย อันเริ่มตั้งแต่การทิ้งขยะมูลฝอยจนกระทั่งถึงการกำจัดขยะมูลฝอยในขั้นสุดท้าย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การทิ้งขยะมูลฝอย เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทิ้งเห็นว่าวัสดุชิ้นใด ๆ นั้นไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไปแล้ว จึงทิ้งไว้หรือรวบรวมเพื่อกำจัดต่อไป ดังจะเห็นได้ว่าการทิ้งขยะมูลฝอยเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นกับบุคคลผู้ใช้วัสดุนั้นๆว่าจะยังใช้ประโยชน์จากวัสดุนั้นได้หรือไม่

2. การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ในส่วนนี้จะมุ่งความสนใจไปที่ขยะมูลฝอยที่มาจากชุมชนมากกว่าขยะมูลฝอยที่ได้จากแหล่งอื่น ทั้งนี้เพราะขยะมูลฝอยส่วนนี้จะประกอบด้วยขยะมูลฝอยมากมายหลายชนิดปะปนกันอยู่ และเกิดในแหล่งที่ผู้อาศัยอยู่กันอย่างแออัด และไม่มีพื้นที่พอที่จะเก็บขยะมูลฝอยที่เกิดในแหล่งที่ผู้อาศัยอยู่ หรือถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่เพียงพอที่จะเก็บก็ต้องมีการขนย้ายหรือกำจัดไปในเวลาอันควร มิฉะนั้นจะเกิดการเน่าเหม็น เป็นภาพที่ไม่น่าดู และอาจมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

3. การแปลงรูปหรือการคืนรูปองค์ประกอบของระบบการจัดการขยะมูลฝอยส่วนนี้รวมถึงเทคนิคการใช้เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของส่วนประกอบอื่นๆ และเพื่อแยกวัสดุที่ยังใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่ หรือแปลงรูปขยะมูลฝอยให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น ปุ๋ย หรือพลังงานความร้อน

สรุปได้ว่าการบริหารการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย สามารถเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการและไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด การบริหารงานมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากรงบประมาณและเทคโนโลยี

1. การวางแผน (Planning) คือการจัดทำแผนดำเนินงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น โดยได้กำหนดแผนการพัฒนาเป็น 5 สาขา คือ สาขาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาขาพัฒนาเศรษฐกิจสังคม สาขาการเมืองการบริหาร สาขาพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งกำหนดแผนงานหลักไว้ 4 แผนงาน ได้แก่

1.1 แผนงานสร้างจิตสำนึก ความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 แผนงานเฝ้าระวังป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 แผนงานบำบัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4 แผนงานการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการจัดโครงสร้างขององค์การเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ โดยคณะผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการต่างๆให้เป็นไปตามมติของสภา โดย

ผู้บริหารจะเป็นผู้แทนองค์การและมีพนักงานเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำองค์การ การจัดบุคลากร (Staffing) เป็นการจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติงานประจำขององค์การ นับตั้งแต่การวางแผนการ อัตรากำลัง การสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การกำหนดระเบียบปฏิบัติ การดูแลและบำรุงรักษา จนกระทั่งพ้นจากการปฏิบัติงานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายขององค์การ

3. งบประมาณ (Budgeting) การดำเนินการด้านการเงินขององค์การเป็นวิธีการที่ถูกกำหนดขึ้นในลักษณะคล้ายการเงินของกระทรวงการคลังหรือท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการตรวจสอบและป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อเป็นการให้คุณให้โทษแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้มีการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

4. เทคโนโลยี (Technology) คือ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องยนต์ที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอย และรูปแบบโรงงานที่ใช้เครื่องจักรกลกำจัดขยะ ได้แก่รถเก็บขนขยะมูลฝอย รถบดอัดขยะมูลฝอย โรงงานสามารถนำพลังงานความร้อนจากเตาเผาขยะมาผลิตเป็นกระแสไฟฟ้า โรงงานคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย โรงงานทำปุ๋ยจากขยะมูลฝอย ฯลฯ เทคโนโลยีเหล่านี้มีราคาต้นทุนหรือการลงทุนสูงมาก ปัญหาเร่งด่วน ผลตอบแทนที่จะได้รับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในบริเวณใกล้เคียง และขีดความสามารถด้านงบประมาณที่มีอยู่

โดยสภาพขยะมูลฝอย เป็นสิ่งที่คนไม่ต้องการแล้วทิ้งไป แต่ในความเป็นจริงภายในตัวของขยะนั้น ยังคงมีสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่มากบ้างน้อยบ้างตามแต่ชนิดและส่วนประกอบอาจจะเป็นประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านพลังงานหรือในด้านการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่ดิน ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน จึงมิใช่เพียงแต่กำจัดหรือทำลายให้หมดไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพยายามทำให้เกิดผลประโยชน์ตอบแทนให้มากที่สุดด้วยในเวลาเดียวกันวิธีการในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ

1. การกักเก็บรวบรวม (Storage)
2. การเก็บขน (Collection)
3. การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & recycling)
4. การกำจัดขั้นสุดท้าย (Final disposal)

4.1 การกักเก็บรวบรวม (Storage) ขั้นตอนนี้ (วิชาญ วงศ์วิวัฒน์, 2535 อ้างใน ธนาพร ประสิทธิ์ราพันธ์, 2544) ได้กล่าวไว้ว่า ถังรองรับขยะมูลฝอยคือองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญ ซึ่งโดยทั่วไป มี 3 ประเภทคือ

- ถังรองรับขยะมูลฝอยของแต่ละบ้านเรือนจะมีขนาดเล็ก
- ถังรองรับขยะมูลฝอยสาธารณะที่ตั้งตามท้องถนน มีขนาดใหญ่ความจุตั้งแต่ 20-50 ลิตร สามารถรองรับขยะมูลฝอยได้มากพอสมควร
- ถังรองรับขยะมูลฝอยขนาดใหญ่ที่ต้องใช้รถยก มักตั้งตามตลาด หน่วยราชการ หรือชุมชนใหญ่ๆ เมื่อขยะมูลฝอยเต็มถัง เจ้าหน้าที่ก็จะนำถังรองรับขยะมูลฝอยไปใหญ่มาเปลี่ยนให้แล้วยกถังรองรับขยะมูลฝอยที่เต็มแล้วไปเททิ้งถังรองรับขยะมูลฝอยเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นภาชนะรองรับขยะมูลฝอย หรือเศษสิ่งเหลือใช้จากกิจกรรมต่างๆเพื่อรอการเก็บขนต่อไป จึงน่าที่จะให้

ความสำคัญพอสมควร โดยถึงรองรับขยะที่ดีควรมีลักษณะดังที่ (ธนาพร ประสิทธิรินราพันธ์, 2544) ได้เสนอไว้ดังนี้

- แข็งแรง ทนทาน ไม่เป็นสนิม
- ทำความสะอาดง่าย
- สามารถป้องกันแมลง หนู แมว สุนัขและสัตว์อื่น ๆ มิให้สัมผัสหรือคุ้ยขยะมูลฝอยได้

ฝอยได้

- มีขนาดพอเหมาะ ง่ายต่อการถ่ายเทเพื่อนำไปกำจัดในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมนี้ หากมีการแยกเอาสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ออกมาเสียก่อนจะทำให้ลดปริมาณของขยะมูลฝอยที่จะผ่านไปสู่ขั้นตอนอื่นๆได้มาก

4.2 การเก็บขน (Collection) เป็นขั้นตอนในการรวบรวมขยะมูลฝอยจากถังรองรับขยะมูลฝอยจากที่ต่างๆ ภายในชุมชนเพื่อนำไปกำจัด นิยมจัดทำเป็น 3 แบบคือ

- เทศบาลจัดทำเอง โดยทั่วไปเทศบาลจะจัดหน่วยงานรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอยเอง ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นเขตเมือง ข้อดีของวิธีนี้คือมีความสะดวกในการควบคุมการกำจัดขยะมูลฝอยมากกว่าวิธีอื่น

- การทำสัญญาจ้าง เทศบาลไม่ได้จัดทำเองโดยทำสัญญาว่าจ้างบุคคลหรือนิติบุคคลให้ดำเนินการแทนและเทศบาลมีหน้าที่ควบคุมการทำงานของเอกชนนั้นๆ

- ชุมชนดำเนินการด้วยตนเอง วิธีนี้ไม่มีหน่วยงานเหมาะสมสำหรับชุมชนที่กระจัดกระจายเป็นหน้าที่ของแต่ละครัวเรือนที่จะต้องจัดทำ เพราะไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยทั่วไปขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากที่อยู่อาศัยมีปริมาณไม่มากนักและมักเป็นขยะมูลฝอยผสม ส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยสดจำพวกเศษอาหารจะแยกเก็บไว้ต่างหากเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์

5. การเปลี่ยนแปลงสภาพและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Processing & recycling) เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และเป็นการกำจัดขยะมูลฝอยที่ได้ผลอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้

5.1 การนำวัสดุที่ได้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ (Material recovery) กล่าวคือการนำขยะมูลฝอยที่สามารถตัดแยกได้เช่น พลาสติก กระดาษ ไม้ โลหะ แก้ว อลูมิเนียมหรือเศษผักอาหารต่างๆ ที่เหลือจากการบริโภคกลับมาใช้ใหม่

5.2 การแปรรูปเพื่อหาพลังงาน (Energy recovery) ได้แก่การนำขยะมูลฝอยที่สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงานความร้อน หรือเปลี่ยนแปลงเป็นรูปก๊าซชีวภาพ เช่น เศษไม้ กระดาษ พลาสติก ฯลฯ โดยการเผาขยะมูลฝอยให้เกิดความร้อนและนำพลังงานความร้อนที่ได้รับมาผลิตกระแสไฟฟ้า

5.3 การนำขยะมูลฝอยไปปรับสภาพหรือปรับปรุงให้มีประโยชน์ต่อการบำรุงรักษาดินหรือการถมที่ต่างๆ (Composition and land reclamation) ได้แก่การทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอยหรือการถมที่ดิน

5.4 การกำจัดขั้นสุดท้าย ในปัจจุบันวิธีการที่นิยมใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยในประเทศไทยมีอยู่ 4 วิธีคือ

5. 4.1 การกองทิ้งไว้ (Dumping on land) เป็นวิธีการที่เทศบาลและสุขาภิบาลส่วนใหญ่ใช้อยู่ (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2527) วิธีนี้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่ำ โดยการลงทุนจัดหาที่ว่างเปล่าและห่างไกลชุมชนเพื่อใช้เป็นสถานที่กองขยะมูลฝอย และทิ้งไว้ให้เกิดกระบวนการย่อยสลายตามธรรมชาติ วิธีนี้แม้จะเป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ แต่ไม่ถูกสุขลักษณะในระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนได้เป็นอย่างมาก ได้แก่ การเป็นแหล่งที่เพาะพันธุ์และแพร่กระจายเชื้อโรครวมถึงพาหะได้เป็นอย่างดี การควบคุมที่ไม่ดีพออาจจะทำให้ลมพัดพาเอาสารพิษต่างๆ ที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยเหล่านั้นให้แพร่กระจายไปในสิ่งแวดล้อมเข้าทำลายระบบนิเวศโดยรวมอย่างช้าๆ ซึ่งในสภาวะปัจจุบันรัฐบาลโดยสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม มีนโยบายในการให้การสนับสนุนงบประมาณในรูปแบบเงินยืมหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่เทศบาลและสุขาภิบาลต่างๆ ในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพสูง จึงทำให้วิธีการนี้ลดลงไปเรื่อยๆ

5.4.2 การฝังกลบ (Land fill) การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการฝังกลบนี้จะต้องเป็นการฝังกลบที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) ลักษณะคล้ายเป็นการเทหรือฝังทั่วไปแต่ถูกสุขลักษณะมากกว่า เพราะมีการจัดเตรียมพื้นที่ไว้โดยอาจขุดเป็นหลุมหรือไม่ก็ได้แล้วนำมาเทกองไว้ในพื้นที่นั้น แล้วใช้เครื่องจักรเกี่ยวบดให้ยุบตัวและแน่น จากนั้นใช้ดินบดอัดให้แน่นวันต่อวันก็นำมาบดอัดและใช้ดินกลบอีก ทำเป็นชั้นสลับกันไปเพื่อป้องกันกลิ่น สัตว์นำโรค การชะล้างของน้ำ เหตุรำคาญอื่นๆ ตลอดจนการยุบตัวของดิน ขยะจะถูกย่อยสลาย โดยจุลินทรีย์ตามธรรมชาติ กระบวนการย่อยสลายนี้ไม่ใช่ในอากาศ จึงต้องทำที่ระบายอากาศไว้ด้วยการกำจัดขยะวิธีนี้สามารถกำจัดขยะได้ทุกชนิดไม่มีปัญหาเหตุรำคาญ สามารถนำพื้นที่ภายหลังจากที่ฝังเต็มที่แล้วมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น แต่วิธีนี้ข้อเสียคือ ลงทุนสูงต้องมีอุปกรณ์ต่างๆ และใช้พื้นที่มาก หรืออาจทำให้ความปนเปื้อนของมลพิษสู่น้ำใต้ดินได้ ปัจจุบันมีบางแห่งได้กรุด้วยผ้าพลาสติก เพื่อกันน้ำเน่าซึมลงสู่น้ำใต้ดิน

5.4.3 การเผา (Incineration) หมายถึง การเผาด้วยเตาเผาขยะมูลฝอยที่สามารถเผาด้วยอุณหภูมิสูง จนไม่ปล่อยควันและก๊าซที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมออกมา เตาเผาจึงต้องก่อสร้างด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มีราคาแพง ในท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยก็ไม่สามารถใช้วิธีการนี้ในการกำจัดขยะมูลฝอยได้ ส่วนการเผาขยะในสภาวะปกติเช่น การเผากลางแจ้งนั้นจะก่อให้เกิดควันและก๊าซที่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม

5.4.4 การหมักทำปุ๋ย (Composting) การหมักทำปุ๋ยเป็นการนำขยะมูลฝอยในส่วนที่ย่อยสลายได้มาทำเข้ากระบวนการหมักในโรงงานหมัก เพื่อให้เปลี่ยนสภาพไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์นำไปขายแก่เกษตรกรใช้ประโยชน์อย่างอื่นต่อไป ในเมืองไทยมีเพียงกรุงเทพมหานครและเทศบาลขนาดใหญ่เพียงไม่กี่แห่งเท่านั้นที่ใช้วิธีการนี้ในการกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากต้องลงทุนสูงในการก่อสร้างโรงงานหมัก และมีความยุ่งยากในการดำเนินการเพราะต้องมีกระบวนการในการคัดแยกขยะมูลฝอยในส่วนที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ออกเสียก่อน แม้แต่กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการอยู่ก็ไม่ประสบความสำเร็จนัก เพราะปุ๋ยที่ได้จะมีส่วนประกอบของพลาสติกและวัสดุที่ไม่ย่อยสลายอื่นๆ ปะปนอยู่มาก ปุ๋ยที่ได้จึงไม่เป็นที่นิยมของเกษตรกร ประกอบกับโรงงานหมักหลายโรงที่มีอยู่ชำรุดและไม่ได้รับการรักษา จึงทำให้มีขยะมูลฝอยรอการหมักเหลือกองอยู่เป็นจำนวนมาก

วิธีการนี้จึงยังไม่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้เต็มที่นัก อีกทั้งในบริเวณของโรงงานหมักซึ่งมีกองขยะมูลฝอยไว้เป็นจำนวนมากนั้น ยังไม่มีการควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้าง ทำให้ชุมชนรอบข้างได้รับความรำคาญต่างๆ เช่น กลิ่น แมลงวัน น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอย ฯลฯ การจัดการขยะมูลฝอยนั้น มีเทคนิคในการดำเนินการในหลายๆ ประการ ซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2543)

1. การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนจัดการขยะมูลฝอย การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่มีประสิทธิภาพ ข้อสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจคือ ข้อมูลในการจัดการขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลจำเป็นต้องมีการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่สามารถเรียกใช้งานได้อย่างรวดเร็วคล่องตัวและมีการจัดเก็บในระบบเดียวกันง่ายต่อการสืบค้นข้อมูลสำหรับขั้นตอนในการจัดทำและจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวางแผนมีดังนี้

1.1 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมด

1.2 การนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน โดยการป้อนข้อมูลเพื่อจัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์หรือพัฒนาเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศ (Management Information System : MIS) ที่เรียกใช้งานได้ง่าย

1.3 การออกแบบฟอร์ม สำหรับการบันทึกข้อมูลรายวันรายสัปดาห์รายเดือนหรือรายปีให้กับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้กรอกข้อมูลในแบบฟอร์มเพื่อให้มีการจัดเก็บข้อมูลไว้เป็นหลักฐานข้อมูลในการวางแผนของผู้บริหาร การกรอกแบบฟอร์มข้อมูลนี้จะได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่สามารถนำมาวิเคราะห์และวางแผนต่อไป

1.4 ข้อมูลที่รวบรวมและจัดเก็บไว้ควรมีการพัฒนาให้ทันสมัยตลอดเวลา โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ควรบันทึกทุกวันเพื่อที่จะได้ทราบปริมาณขยะมูลฝอย ที่ผลิตได้ในแต่ละวัน ซึ่งข้อมูลอาจแตกต่างกันไปตามสภาพของฤดูกาล เช่น ถ้าเป็นฤดูที่มีผลไม่มาก ประเภทของขยะมูลฝอยก็อาจเป็นพวกขยะอินทรีย์ที่ย่อยสลายง่ายมากกว่ามูลฝอยประเภทอื่นๆ

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมอบหมายหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลหรือบันทึกข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะในการดำเนินงานซึ่งโดยมากอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมหรือกองช่าง ทั้งนี้อยู่ที่โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรนั้นๆ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการฐานข้อมูลสารสนเทศ (Information data based) รวมทั้งต้องมีความชำนาญในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

1.6 การนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาใช้ในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจนั้น เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้บริหารท้องถิ่นควรเรียกข้อมูลมาประกอบในการตัดสินใจวางแผนงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย เช่น ความต้องการของจำนวนถังขยะมูลฝอยควรเป็นเท่าใดในแต่ละปี ชีตความสามารถในการรองรับได้ของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในปัจจุบัน หรือแม้เรื่องของการพัฒนาจำนวนพนักงานที่จะมาทำหน้าที่ในการเก็บขนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2. การลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอย การลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย สามารถทำได้ ดังนี้

2.1 การลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย (Reduce)

2.2 การลดปริมาณขยะ โดยการใช้ซ้ำ (Reuse) โดยการนำวัสดุสิ่งของต่างๆ ให้
คุ้มค่าที่สุด

2.3 การลดปริมาณขยะโดยการรีไซเคิล (Recycle) โดยการนำวัสดุที่ยังสามารถ
นำกลับมาใช้ใหม่นำมาแปรรูปใช้ใหม่โดยกรรมวิธีต่างๆ โดยการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ทั้ง
ที่บ้าน โรงเรียนและสำนักงานเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล โดยการนำวัสดุรีไซเคิลไปขายหรือ
นำไปบริจาค นำเข้าธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นต้น

3. การคัดแยกขยะมูลฝอย

3.1 ประเภทของขยะมูลฝอย มี 4 ประเภท คือ ขยะทั่วไป ขยะย่อยสลาย ขยะ
รีไซเคิลหรือขยะที่สามารถนำไปขายได้ ขยะอันตราย เช่น ขยะติดเชื้อ ขยะพิษ

3.2 ข้อกำหนดในการคัดแยกขยะมูลฝอย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่
รับผิดชอบด้านการจัดการขยะมูลฝอย ควรส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบดำเนินการคัด
แยก โดยมีข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

1) คัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้หรือขยะรีไซเคิลออกจาก
ขยะย่อยสลาย ขยะอันตรายและขยะทั่วไป

2) จัดเก็บขยะที่ทำการคัดแยกแล้วในบ้านเรือนไว้ในถุงหรือถังรองรับ
ขยะแบบแยกประเภทที่หน่วยราชการจัดเตรียมไว้

3) จัดวางภาชนะรองรับขยะแบบแยกประเภทในบริเวณที่มีอากาศ
ถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่กีดขวางทางเดิน อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบอาหารที่
รับประทานอาหาร แหล่งน้ำ

4) ให้จัดเก็บขยะอันตรายหรือภาชนะบรรจุสารที่ไม่ทราบแน่ชัดเป็น
สัดส่วนแยกต่างหากจากขยะอื่นๆ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสารพิษ หรือการระเบิดแล้วนำไป
รวบรวมไว้ในภาชนะหรือสถานที่รวบรวมขยะอันตรายของชุมชน

5) ห้ามจัดเก็บขยะอันตรายไว้รวมกัน โดยให้แยกเก็บเป็นประเภทๆ
หากเป็นของเหลวให้ใส่ถังหรือภาชนะบรรจุที่มิดชิดและไม่รั่วไหล หากเป็นของแข็งหรือกิ่งของแข็งให้
เก็บใส่ถังหรือภาชนะที่แข็งแรง

6) หลีกเลี่ยงการเก็บกักขยะที่ทำการคัดแยกแล้ว และมีคุณสมบัติที่
เหมาะแก่การเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค หรือที่อาจเกิดการรั่วไหลของสารพิษไว้เป็นเวลานาน

7) หากการใช้น้ำทำความสะอาดวัสดุคัดแยกแล้ว หรือวัสดุเหลือใช้ที่มี
ไขมัน หรือตะกอนน้ำมันปนเปื้อนจะต้องระบายน้ำเสียผ่านตะแกรงและบ่อดักไขมันก่อนระบายลงสู่
ท่อระบายน้ำ

8) ห้ามเผา หลอม สกัดหรือดำเนินกิจกรรมอื่นใด เพื่อการคัดแยก
การสกัดโลหะมีค่าหรือการทำลายขยะในบริเวณที่พักอาศัย หรือพื้นที่ที่ไม่มีระบบป้องกันและ
ควบคุมของเสียที่จะเกิดขึ้น

4. การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะในชุมชนจะต้องจัดเตรียม
ภาชนะและรถสำหรับเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยตามข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

- 4.1 ภาชนะสำหรับรองรับขยะมูลฝอย
- 4.2 ผู้คัดแยกขยะมูลฝอย
- 4.3 จำนวนรถเก็บรวบรวมขยะ
- 4.4 การดำเนินการจัดเก็บ
- 4.5 การป้องกันอันตราย สำหรับพนักงานเก็บขน
5. การเก็บขนขยะมูลฝอย การขนส่งหรือเคลื่อนย้ายขยะ ควรจะปฏิบัติตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้
 - 5.1 ควบคุมดูแลมิให้มีการบรรทุกขยะเกินพิกัดน้ำหนักที่กำหนดไว้สำหรับรถเก็บรวบรวมขยะนั้นๆ
 - 5.2 ปฏิบัติตามข้อจำกัดน้ำหนัก และระเบียบวิธีการขนส่งวัสดุบนถนนสาธารณะซึ่งกำหนด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 5.3 ขยะจะต้องถูกขนส่งในภาชนะบรรจุ หรือตู้ที่ปิดของยานพาหนะขนส่ง อาทิ การปิดฝาด้านข้าง และด้านท้ายของรถยนต์เก็บขนขยะแบบเปิดข้างเทท้ายในระหว่างการขนส่ง
 - 5.4 ควบคุมการรั่วไหลของน้ำชะล้างขยะระหว่างการขนส่งโดยสาร โดยจัดให้มีผ้าใบหรือตาข่ายปกคลุมขยะในระหว่างการขนส่ง
 - 5.5 ควบคุมการหกหล่น ปลิวฟุ้งของขยะออกนอกยานพาหนะขนส่ง โดยจัดให้มีผ้าใบหรือตาข่ายปกคลุมขยะในระหว่างการขนส่ง
 - 5.6 ขนส่งขยะรีไซเคิล แยกต่างหากจากขยะย่อยสลาย ขยะทั่วไปและขยะอันตราย
 - 5.7 ขยะอันตราย จะต้องขนส่งแยกต่างหากจากขยะรีไซเคิลขยะย่อยสลายและขยะทั่วไป และปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อกำหนดของการขนส่งวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติ วัตถุอันตรายหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
 - 5.8 จำกัดความเร็วของรถในช่วงที่วิ่งผ่านชุมชนบริเวณทางร่วม หรือทางแยกให้มีความเร็วไม่เกิน 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง เพื่อป้องกันปัญหาด้านการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองและอุบัติเหตุ
 - 5.9 พนักงานขับรถจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังและปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด
 - 5.10 ห้ามมิให้ระบายน้ำชะล้างขยะและน้ำเสียที่เกิดจากการล้างหรือทำความสะอาดรถยนต์เก็บขยะลงสู่แม่น้ำลำน้ำ คลองระบายน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะหรือแหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ โดยปราศจากการบำบัดจนได้ค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด ติดตั้งป้ายหรือเครื่องหมายแสดงทางเข้าสถานที่กำจัดขยะให้ชัดเจนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นจากประชาชนที่สัญจรไปมา
6. สถานที่กำจัดขยะ
 - 6.1 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยและสถานที่หมักทำปุ๋ย
 - 6.2 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ของสถานีกำจัดโดยเตาเผาและสถานที่หมักทำปุ๋ย
 - 6.3 เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ของสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอย

7. การคัดแยกขยะในสถานที่กำจัดขยะ

7.1 จัดเตรียมบริเวณพื้นที่คัดแยกขยะไว้เฉพาะแยกต่างหากจากพื้นที่ที่ต้องใช้สำหรับการกำจัดขยะ หรือพื้นที่ที่ติดตั้งอุปกรณ์สำหรับกำจัดขยะ

7.2 บริเวณพื้นที่ดำเนินการคัดแยกขยะ

7.3 บริเวณพื้นที่สำหรับเก็บรวบรวมวัสดุที่นำกลับคืน โดยจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ที่จะคัดแยกขยะภายในบริเวณสถานที่จัดการขยะ ทั้งในด้านความปลอดภัยในการดำเนินงานการคัดแยกขยะอย่างถูกสุขลักษณะ

8. ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย

8.1 การหมักทำปุ๋ย

8.2 การกำจัดโดยเตาเผา

8.3 การกำจัดโดยฝังกลบ

9. การจัดการสิ่งปฏิกูล

9.1 ความสำคัญของการจัดการสิ่งปฏิกูล

9.2 ปริมาณและองค์ประกอบของสิ่งปฏิกูล

9.3 การบำบัดสิ่งปฏิกูล (Excreta treatment)

10. การเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม

10.1 กลุ่มสารอินทรีย์ระเหย

10.2 กลุ่มโลหะหนัก

10.3 กลุ่มสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

10.4 กลุ่มสารอันตรายอื่นๆ

10.5 ดัชนีคุณภาพอื่นๆ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้แนวทางปฏิบัติแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะถูกส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่างๆให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของ การใช้ซ้ำและแปรรูปนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse & Recycle) รวมถึงผลพลอยได้ที่ได้จากการกำจัดเช่น ปุ๋ยหมักหรือพลังงาน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย โดยการรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดปริมาณการผลิตขยะในแต่ละวัน เช่น

1.1 ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์ โดยการใช้สินค้าประเภทเติมใหม่

1.2 เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีห่อบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนาน และตัวผลิตภัณฑ์ไม่เป็นมลพิษ

1.3 ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟม ถุงพลาสติก

2. จัดให้มีระบบการรีไซเคิลหรือรวบรวม เพื่อนำไปสู่การแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ เช่น

2.1 รมรงค์ให้ประชาชนคัดแยกของเสียนำกลับมาใช้ใหม่ เช่นกระดาษ พลาสติก โลหะนำไปใช้ซ้ำหรือนำไปขายเพื่อรีไซเคิล ขยะหรือเศษอาหารนำมาหมักทำปุ๋ยเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

2.2 จัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล โดย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บต้องมีการแบ่งเวลาในการจัดเก็บ เช่น หากแยกเป็นถุง 4 ถุงคือ ขยะย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิลขยะอันตราย และขยะทั่วไป ในการจัดเก็บ ก็ควรเก็บทุกวัน ส่วนขยะอันตราย และขยะรีไซเคิลอาจจัดเก็บสัปดาห์ละหนึ่งครั้งหรือตามความเหมาะสม

2) จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิล ในรูปการรับซื้อโดยแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บและกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม

3) ประสานงานกับร้านรับซื้อของเก่า ที่มีอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงในการรับซื้อขยะรีไซเคิล

4) จัดระบบตามแหล่งกำเนิดขนาดใหญ่ เช่น ตลาดโรงเรียน สถานศึกษา ราชการ และห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

2.3 จัดกลุ่มอาสาสมัครหรือชมรมหรือนักเรียนให้มีกิจกรรม/โครงการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เช่น

1) โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของ เช่น ต้นไม้ ไข่ ภาชนะพลาสติก

2) โครงการทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยอีเอ็ม ขยะหอม ปุ๋ยหมัก

3) โครงการตลาดนัดขยะรีไซเคิล

4) โครงการธนาคารวัสดุเหลือใช้

2.4 จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล หากพื้นที่ที่มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเป็นปริมาณมากๆ อาจจะต้องมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งสามารถจะรองรับขยะมูลฝอยจากชุมชนใกล้เคียง หรือรับซื้อจากประชาชนโดยตรง ซึ่งอาจจะลงทุนเอง หรือให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนหรืออาจให้เอกชนสัมปทานก็ได้

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักสากลที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมซึ่งภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้มากขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย ซึ่งยูเวนัน วุฒิเมธี (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนเอง ส่วนปกรณ์ ปรียากร (2528) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน คือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ คือ

1. เป็นผู้มึบทบาทสำคัญในการกำหนดว่า อะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน

2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ เกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้แตกต่างกัน ดังนี้

พันธุทิพย์ รามสูตร (2540) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 กระบวนการที่สัมพันธ์กันและกัน คือ

1. การค้นหาปัญหา และประเด็นปัญหาาร่วมกัน โดยการร่วมมือของกลุ่มที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ร่วมกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยและพัฒนาความเข้าใจปัญหาและปัจจัยที่เป็นสาเหตุเกี่ยวข้องในแง่สังคมวัฒนธรรมร่วมกัน

3. การปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว

นเรศ สงเคราะห์สุข (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่

1. การวิจัย
2. การวางแผนการตัดสินใจในการดำเนินงาน
3. การบริหารจัดการ
4. การติดตาม
5. ประเมินผล ตลอดจนการจัดสถานที่เกิดขึ้น

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมการพัฒนาของกลุ่มหรือองค์กรในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงานและประเมินผล

การดำเนินการใดๆ ให้สำเร็จลุล่วงและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลต่างๆ อย่างไรก็ตาม การบริหารงานในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการบริหารโครงการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ให้สำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งพิธินทร นิตยสุทธิ (2547) ได้กล่าวถึงทิศทางการบริหารร่วมสมัยว่ามีทิศทางการกระจายอำนาจการบริหารไปสู่องค์กรระดับพื้นที่และมีการกระจายโอกาสและบทบาททางการบริหารไปสู่ระดับจุลภาคมากขึ้น โดยเน้นให้มีการประสานงาน ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสถาบันที่ไม่ใช่ภาครัฐ (Non-Government Institution) อันหมายรวมถึงองค์กรชุมชนทั้งในเมืองและในชนบท ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชนในรูปแบบของระบบเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ David Hapgood (อ้างถึงในอนงค์ พัฒนจักร, 2535) ที่ได้เสนอแนวคิดในการมีส่วนร่วมของคนในการทำงานหรือการบริหาร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการมีส่วนร่วมต่อการกำหนดวัตถุประสงค์และการวินิจฉัยสั่งการ (Participation Indecision Making)

2. เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) เป็นขั้นการทำงานตามแผน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ขั้นการทำงานเป็นกลุ่ม

3. เป็นการมีส่วนร่วมในการที่จะรับผลที่เกิดขึ้น (Participation in the Benefits of Growth) เมื่อมีผลงานเกิดขึ้น มีการประเมินผล และมีการวัดผล เมื่อเป็นผลดีมีประโยชน์ที่ได้รับทุกคนในองค์กรก็ชอบที่จะได้รับการพิจารณาและผลตอบแทนเท่าเทียมกัน

กระทรวงมหาดไทย (2550) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์ปัญหา การแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การประสานความร่วมมือ การติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอันเป็นการแก้ไขปัญหาผลฝอยและสิ่งปฏิญ์ของชุมชน หรือท้องถิ่นของตน เพื่อให้บรรลุความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐเพื่อให้เกิดการป้องกัน แก้ไข และจัดการให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

2. ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2546) ได้นำเสนอประเภทของลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ และประธานกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก
6. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
7. การมีส่วนร่วมชักชวน
8. การมีส่วนร่วมบริโศค
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
10. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นลูกจ้าง
11. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งโกวิท พวงงาม (2552) ได้นำเสนอรูปแบบไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการเปิดช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างหลากหลาย เช่น เอกสารเผยแพร่ ข้อมูล วารสาร ป้าย บอร์ด เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เว็บไซต์ ตู้ข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. รูปแบบการรับฟังความคิดเห็นและเวทีถานความคิดเห็นของประชาชน เช่น เวทีประชุม เวทีประชาคมเวทีประชุมกลุ่มองค์กรต่างๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้มีตู้หรือถองแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของ อปท. เป็นต้น

3. รูปแบบคณะกรรมการในลักษณะต่างๆ เช่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างและตรวจงานจ้าง และมีคณะกรรมการอื่นๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการของ อปท. เป็นต้น

4. รูปแบบอาสาสมัครพลเมือง เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส อาสาสมัครนักพัฒนาอาวุโส อาสาสมัครสิ่งแวดล้อม อาสาสมัครนักสืบสายน้ำ เป็นต้น

5. รูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป หรือระหว่าง อปท. กับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีความประสงค์จะทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดการขยะร่วม การจัดการด้านสุขภาพที่มีลักษณะเป็นคลินิกชุมชน การสร้างเครือข่ายด้านภัยยาเสพติด เป็นต้น

3. กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาจะต้องเกิดจากรู้สึกที่ตระหนักในชุมชนของตนเอง และเห็นว่าตนเองจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดอนาคตของชุมชนในสิ่งที่ทุกคนต้องการและคาดหวัง ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบชุมชน วางแผนชุมชนทุกขั้นตอน

อคิน รพีพัฒน์ (2531) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนามี 5 ระดับ ได้แก่

1. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
3. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางวิธีในการแก้ปัญหา
4. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
5. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา และที่สำคัญจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองเป็นหลัก โดยเฉพาะการตื่นตัวและความสนใจของประชาชนเพื่อสมัครใจเข้ามีส่วนร่วม เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วม

ในการบริหารโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อผลการพัฒนา เพราะนั่นหมายถึงการที่ประชาชนมีความตระหนักร่วมกันในปัญหาของชุมชนและมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบที่พึงมีร่วมกันในการแก้ปัญหา การพัฒนาแนวใหม่นั้นได้ใช้การบริหารจัดการแนวยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ซึ่งถือว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน และการพึ่งตนเองเป็นหลัก การบริหารจัดการพัฒนาที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขจึงมีความสำคัญที่ควรต้องศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

โกวิทย์ พวงงาม (2553) ได้ทำการประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิชาการต่างๆ และสรุปไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานและร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทาง การดำเนินงาน การประสานงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัตถุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไข้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา (2544) กล่าวถึง หลักการและแนวทางการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ว่า ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุ ร่วมปรึกษาหารือหรือหาแนวทางแก้ไข ร่วมการตัดสินใจ ร่วมการวางแผนงาน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนชุมชนมีส่วนร่วมโดยการให้ข้อมูลทางอ้อม

2. ขั้นตอนการประชุมเพื่อดำเนินการชุมชนมีส่วนร่วมประชุมโดยส่งตัวแทนในฐานะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน

3. ขั้นตอนสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล

4. ขั้นตอนการกำหนดหลักการจุดมุ่งหมาย เนื้อหามีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล

5. ขั้นตอนกำหนดความเหมาะสมของผู้รับบริการชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล

6. ขั้นสร้างรายละเอียดต่างๆ ของเนื้อหาชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ให้และสร้างรายละเอียดของเนื้อหา

7. ขั้นตอนวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเนื้อหามีส่วนร่วมโดยเข้าประชุมวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะ

8. ขั้นตอนการนำเนื้อหาไปใช้มีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากรในขั้นตอนนี้ส่วนปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่า ทุกปัจจัยเงื่อนไขที่ศึกษาพบว่ามีผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสิ้น

ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2541) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาใดๆ ก็ตาม ควรให้ประชาชนได้เข้ามามีโอกาสมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ส่วนร่วมในการคิด

การศึกษาปัญหาและความต้องการ การวางแผนจัดทำโครงการ การปฏิบัติตามโครงการ จนถึง การติดตามประเมินผลโครงการ

4. การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง การพิจารณาถึงลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวมาแล้ว เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นอาสาสมัคร เป็นผู้เข้าร่วมประชุมและร่วมบริจาค รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ

อย่างไรก็ตาม กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แบ่งออกเป็นระดับของการสร้างการมีส่วนร่วม เป็น 5 ระดับ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับต่ำสุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกที่จะทำให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลข่าวสารสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การสร้างความเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นตอนที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

5. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าทัศนคติเป็นความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์หรือบุคคลที่สนองตอบหรือแสดงออกต่อสิ่งเรา ในที่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติลักษณะที่สำคัญและองค์ประกอบของทัศนคติที่เดิมผู้วิจัยได้ให้นิยามความหมายไว้ดังนี้

1. ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะคติ หมายถึง แนวโน้มที่บุคคลได้รับรู้หรือเรียนมา และเป็นแบบอย่างในการแสดงปฏิกิริยานับสนุนหรือเป็นปฏิกิริยาต่อบางสิ่งบางอย่างหรือต่อบุคคลบางคน ทักษะคตินี้เห็นได้จากพฤติกรรมซึ่งอาจเป็นแบบเข้าสู่หรือถอนตัวออกก็ได้

สุวัชรีย์ เดชาธรรม (2544) ทักษะคติหรือเจตคติคือความเชื่อที่คงทนที่มนุษย์เรียนรู้มาเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง มันเป็นการรวมตัวของความเชื่อที่ตั้งเป็นระบบคงทน ซึ่งก่อให้เกิดเห็นว่าทักษะคตินั้นเป็นสิ่งที่รวมตัวกันจากความเชื่อเป็นกลุ่ม จนกระทั่งมีความมั่นคงและเป็นระบบ ในขณะที่ (Allport, 1960) นักจิตวิทยา ได้ให้ความหมายของทักษะคติว่า เป็นสภาวะความพร้อมของจิตใจ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์สภาวะความพร้อมนี้เป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องของ ทักษะคตินี้จึงสรุปได้ ดังนี้

1. เกิดจากการเรียนรู้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมในสังคม
2. การสร้างความรู้สึกรู้จักจากประสบการณ์ของตนเอง
3. ประสบการณ์ที่ได้รับจากเดิม มีทั้งบวกและลบจะส่งผลถึงทักษะคติต่อสิ่งใหม่ที่คล้ายคลึง

กัน

4. การเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญและรับเอาทักษะคตินั้นมาเป็นของตนเอง Belkin and Skydell (1979) ให้ความสำคัญของทักษะคติว่า เป็นแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนอง ในทางที่พอใจหรือไม่พอใจต่อสถานการณ์ต่างๆ

ทักษะคตินี้จึงมีความหมายสรุปได้ดังนี้

1. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากที่บุคคลได้รับหรือมีประสบการณ์ต่อสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้จึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบและสนับสนุน

1.2 ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย และไม่สนับสนุน

1.3 ความรู้สึกที่เปกกลางคือไม่มีความรู้สึกใด ๆ

2. บุคคลแสดงความรู้สึกทางดานพฤติกรรม ซึ่งแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้มีการกล่าวถึง สนับสนุน ทาทาง หนาดาบอกความพึงพอใจ

2.2 พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก หรือความรู้สึกที่เปกกลาง

2. ลักษณะที่สำคัญของทักษะคติ

เอกรินทร์ กลิ่นหอม (2553) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของทักษะคติไว้ดังนี้

1. ทักษะคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือเกิดจากการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด

2. ทักษะที่มีคุณลักษณะของการประเมิน ทักษะที่เกิดจากการประเมิน ความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวกับสิ่งของ บุคคลอื่น หรือเหตุการณ์ซึ่งจะเป็นสื่อกลางทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง

3. ทักษะที่มีคุณภาพและความเข้ม โดยคุณภาพและความเข้มของ ทักษะจะเป็นสิ่งที่บอกถึงความแตกต่างของทักษะที่แต่ละคนมีต่อสิ่งต่างๆ คุณภาพของทักษะเป็นสิ่งที่ได้จากการประเมิน เมื่อบุคคลประเมินทักษะที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็อาจมีทักษะดีทางบวก (ความรู้สึกชอบ) หรือทักษะดีทางลบ (ความรู้สึกไม่ชอบ) ต่อสิ่งนั้น

4. ทักษะที่มีความคงทนไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากทักษะที่เกิดจากการสะสม ประสบการณ์ และผ่านกระบวนการเรียนรู้มา

5. ทักษะต้องมีที่หมาย โดยมีที่หมายต่อสิ่งต่างๆ เช่น คน วัตถุสิ่งของ สถานที่หรือเหตุการณ์ เป็นต้น

6. ทักษะมีลักษณะความสัมพันธ์ โดยทักษะดีจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุสิ่งของ บุคคลอื่น หรือสถานการณ์

กล่าวสรุปได้ว่า ทักษะดีเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ที่มุ่งตรงสู่เป้าหมายที่แน่นอน โดยทักษะดีจะเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งเรา

3. องค์ประกอบของทักษะดี

การแบ่งองค์ประกอบของทักษะดีตามการแบ่งทักษะดีของเอกรินทร์ กลิ่นหอม (2553) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. องค์ประกอบทางการรู้คิด ทักษะดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นจะต้องประกอบด้วยความรู้หรือความเชื่อที่บุคคลมี เกี่ยวกับเป้าหมายของทักษะดีที่อาจเป็นวัตถุ บุคคลหรือเหตุการณ์เป็นอันดับแรกและเป็นความรู้ที่เป็นทิศทางซึ่งทางในนี้หมายถึงสิ่งนั้นดีแล้ว มีคุณหรือมีโทษมากน้อยเพียงใด เป็นความรู้หรือความเชื่อที่ใช้ประเมินสิ่งนั้นได้

2. องค์ประกอบทางความรู้สึก มีลักษณะสำคัญ คืออารมณ์ของบุคคลเกี่ยวกับวัตถุทางทักษะดีนั้น โดยเป็นความรู้สึกที่มีทิศทาง ซึ่งหมายถึงความชอบไม่ชอบสิ่งหนึ่งหรือความพอใจไม่พอใจสิ่งหนึ่ง

3. องค์ประกอบทางการพร้อมกระทำ เมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และมีความรู้สึกชอบ ไม่ชอบต่อสิ่งนั้นแล้ว สิ่งที่สอดคล้องกันตามมาก็คือ ความพร้อมที่จะกระทำการให้สอดคล้องกับความรูสึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย

Johns (1996) กล่าวว่าทักษะดีมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 องค์ประกอบด้านที่เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก (Affect) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะดี ที่เชื่อว่าเป็นผลของการเรียนรู้ที่ไดจากพอ แมครูอาจารย์และเพื่อนวัยเดียวกันเป็นเจตคติที่เกี่ยวกับ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ การชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์

ประการที่ 2 องค์ประกอบด้านที่เกี่ยวกับความนึกคิด (Cognition) เป็นอีกส่วนหนึ่งของทักษะดีที่เป็น ด้านความรู้การรับรู้ความเห็นและความเชื่อของบุคคล ซึ่งมีที่มาจากระบวนการทางความคิดที่ใช้ เหตุผลเชิงตรรกะเป็นหลักจึงเป็นทักษะดีที่ผ่านการประเมินของบุคคลนั้นแล้ว

ประการที่ 3 องค์ประกอบด้านที่เกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavior) เป็นทัศนคติอีกส่วนหนึ่งของบุคคล ที่ตั้งใจที่จะกระทำต่อคนอื่นหรือวัตถุสิ่งของด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งโดยเฉพาะ

4. ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะในครัวเรือน

ทัศนคติในการจัดการขยะในครัวเรือน หมายถึงความรู้ ความคิด พฤติกรรม การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะที่มีความสัมพันธ์กับโทษ ประโยชน์ ปริมาณของขยะในครัวเรือน
2. การรู้จักมองปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับด้านสุขภาพ ออนามัยและสภาวะสิ่งแวดล้อม
3. การปฏิบัติที่ถูกต้องในการกำจัดขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือน
4. การคัดแยก การมีถังขยะ การนำขยะมาใช้ให้เป็นประโยชน์
5. การลดปริมาณขยะในครัวเรือนด้วยหลักการ 5 R
6. การมองสภาพแวดล้อมในครัวเรือน ชุมชนให้ถูกสุขลักษณะ
7. การใช้สิ่งทดแทนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขยะในครัวเรือน

5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นัยนา เดชะ (2556) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่เหมาะสมมีการทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะและนำไปทิ้งบริเวณพื้นที่ว่างรอบบ้าน ประชาชนไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งและในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ดยังไม่มีแผนแม่บทและยังไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแต่อย่างใด ด้านการจัดการขยะในชุมชน ได้ลดปริมาณขยะในครัวเรือน โดยการไม่สร้างขยะเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 95.4 การทิ้งขยะทิ้งรวมในถุงเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 43.5 วิธีการจัดการขยะในครัวเรือนโดยวิธีเผา คิดเป็นร้อยละ 41.8 ประเภทของขยะเป็นขยะประเภทผัก ผลไม้และเศษอาหารคิดเป็นร้อยละ 57.5 ความรู้ที่ต้องการเพิ่มเติมในด้านวิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธีมากที่สุด ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 45.42 เจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 67.32 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.67 การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.45

คำมุล สุวรรณภูมิ (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองไทรสอพนมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.99 การมีส่วนร่วมอันดับแรกคือ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการวางแผนการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ปภาวรินทร์ นาจำปา (2557) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัด

ตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดสรุปได้ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายคือด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน จำแนกตาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาอาศัยอยู่ในตำบลต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

พิศพร ทักณา และโชติ บดีรัฐ (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก จำแนกคุณลักษณะของประชากร พบว่าประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัย อยู่ในชุมชนที่ต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกไม่แตกต่างกัน

สมสมาน อาษารัฐ (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะของชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อการจัดทำและนำโครงการไปใช้แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน ในเขตตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ประชากรที่ศึกษา คือหัวหน้าครอบครัวที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตตำบลธาตุทอง จำนวน 1,439 คน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 345 คน การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใช้แบบสอบถามหัวหน้าครอบครัว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และประชาชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย สำหรับสภาพปัญหาขยะของชุมชน ได้แก่ ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะ ชุมชนขาดความรู้ในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และขาดการรับทราบข้อมูลข่าวสารด้านการให้บริการจัดการด้านขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง สำหรับโครงการนำร่องเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนที่จัดทำขึ้น มีผลทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูล

ฝอยเพิ่มขึ้น ตลอดจนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารความรู้ในเรื่องการตั้ง
ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กัญญาภัทร อินทรสอาด (2551) ทำการศึกษา เรื่องความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเวียง อำเภอฝาง
จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการ
ดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงฝาง และเพื่อเปรียบเทียบการมี
ส่วนร่วมระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาล
ตำบลเวียงฝาง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน ผลการศึกษา พบว่า

1. ความคิดทั่วไปของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงฝาง โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย
ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงฝาง มี
ส่วนร่วมดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงฝางอยู่ในระดับมาก และ
การมีส่วนร่วมดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงฝางระหว่างเพศ
ชายกับเพศหญิงแตกต่างกันโดยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

สมนึก เสงวนิชย์ (2552) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูล
ฝอยในเขตเทศบาลตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 375 คน อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณ
ค่า และแบบคำถามปลายเปิด โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8491 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการ
จัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหา การ
จัดการขยะมูลฝอยในชุมชน อยู่ในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการ
จัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

วีรยุทธ ด้วงชนะ (2552) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษา เทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยใน
เขตเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง และเพื่อศึกษาพัฒนาการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัด
อ่างทอง กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 162 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้สถิติ
ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

2. พัฒนาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และตัวชี้วัดในแต่ละด้าน คือ ด้านยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมคิดของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมวางแผนของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมประเมินผลของประชาชน โดยมีแผนงานและโครงการจำนวน 19 แผนงาน

เอกนรินทร์ กลิ่นหอม (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษา 373 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า T (t-test), F (F-test) และค่าเพียร์สัน ไคสแควร์ ใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษา พบว่า

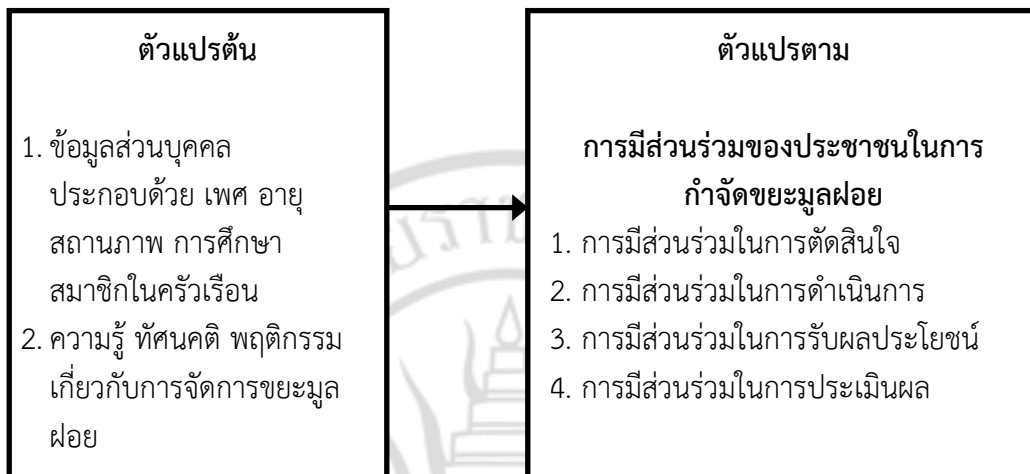
1. ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับดี

2. การเปรียบเทียบ ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ที่มีอายุ การศึกษาและอาชีพที่แตกต่างกันมีความรู้ที่แตกต่างกัน ส่วนเพศและรายได้ที่แตกต่างกันมีความรู้ไม่แตกต่างกัน ผู้ที่มีรายได้ การศึกษาที่แตกต่างกัน มีทัศนคติที่แตกต่างกัน ส่วนเพศ อายุ และอาชีพที่แตกต่างกัน มีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกัน ผู้ที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมแตกต่างกัน ส่วนเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษาคำสัมพันธ์ พบว่า ความรู้และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอย

จากการประมวลองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย